

Musu ematearen ohitura nondik dator?

Sekuentzia honetan, lehenik, musu emateko ohituraren jatorriaren berri izango duzu. Bigarrenik, Euskadi Gazteako Julen Telleriari kalean bere Izeba Maiterekin topo egin zuenenean gertatutakoa entzungo duzu. Azkenik, musuka eta zirrika agerian aritzea egokia ote den eztabaidatuko duzu ikaskideekin. Ariketa hauek egingo dituzu:

- Testu bat irakurri eta hainbat hitzen sinonimoak emango dituzu.
- Entzungai bat aditu eta, bitartean, erantzun egokia zein den aukeratuko duzu.
- Taldeka musu emateko ohituraren gainean mintzatuko zara ikaskideekin.

Musuak zientzilarien ustean

Irakurri musuaren inguruko testu hau eta eman ezazu letra lodiz markatutako hitzen sinonimo bana gutxienez.

zientzia.net

Zientziaren eta teknologiaren bilgunea

Musuak zientzialarien ustean

Ikertzaileak aspalditik saiatu izan dira azaltzen **zergatik** _____ ematen diogun musu **bata besteari** _____. Erantzun nahi duten galderetako bat hau da: musu ematen ikasi egiten dugu, edo **berezkoa** _____ da? Izan ere, populazioaren % 90ek musu emateko ohitura duen arren, zenbait kulturatan ez dute ezpainetan ematen musu, eta beste era batera erakusten dute maitasuna eta adiskidetasuna.

Mundu osoko pertsonen hamarretik bederatzik musu emateko ohitura izateak, **ordea** _____, giza-espeziearen berezko ezaugarri edo portaera bat dela pentsarazten du, eta horixe uste dute zientzialari gehienek. Hala, eboluzioan noiz sortu ote zen **aztertu** _____ dute. Adibidez, 1960ko hamarkadan, Desmond Morris zoologo ospetsuak, primateen **portaera** _____ aztertuta, proposatu zuen amek euren kumeei janaria emateko ohituratik datorrela musua.

Hain zuzen, txinpantze amek janaria mamurtuta ematen diete kumeei, ahotik ahora, eta, horretarako, bataren ezpainak bestearenarekin **elkartzen** _____ dira. **Beharbada** _____, gerora, ezpainak elkartzea kume gosetiak lasaitzeko modu bat **bilakatu** _____ zen, eta denborarekin, maitasuna eta babesa adierazteko keinu ere bai.

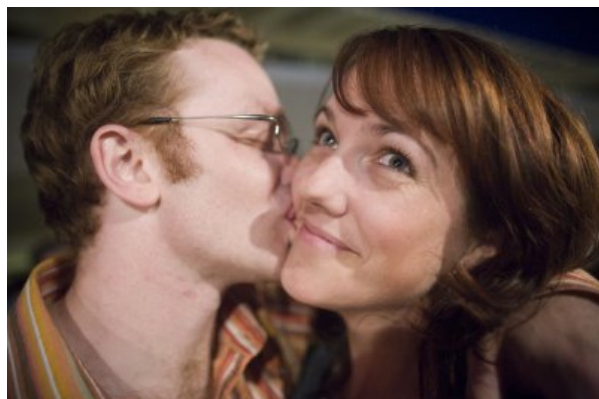
Informazio-iturri

Zientzialarien esanetan, musuak informazioa trukatzeko modu **efikaza** _____ dira, eta garrantzi handia dute bikotekidea **aukeratzean** _____. Hori izan daiteke musua eboluzioan agertzeko gakoa. Izan ere, uste baino informazio gehiago jasotzen dute pertsonak musuen bidez: usaimeneko, ukimenekoa, jarreraren gainekoa... eta horiek denak, elkarrekin, pertsona bat bestearentzat **aproposa** _____ den ala ez erabakitzeko zantzu erabakigarriak dira.

Bi musu noiz?

Julen Telleriak bi musu emateko ohituraren gainean prestatutako testua entzungo duzu. Entzun bitartean, aukeratu erantzun zuzena.

Non egin zuen topo Julenek izeba Maiterekin?

- ☐ Antzoki bateko atarian.
- ☐ Kafetegi baten barruan.
- ☐ Taberna bateko atarian.

Nola amaitu zuen Julenek 10 biderrez musu bina eman ostean?

- ☐ Halako karmin-arrastoz eta post spinning-usainez.
- ☐ Musu gehiago emateko gogoz.
- ☐ Neka-neka eginda.

Zer da musua?

- ☐ Egunero behar dugun zerbait da.
- ☐ Diseinatutako ohitura bat da.
- ☐ Emakumeek asmatu zuten.

Antzinako gizakiek...

- ☐ maitasuna sentitzen zuten, baina ez zekiten nola adierazi.
- ☐ oihuka hitz egiten zuten.
- ☐ sarritan jotzen zuten elkar makila batekin.

Zer gertatu zen industria-iraultza heldu zenean?

- ☐ Musuak oztopo bezala ikusi zituztela.
- ☐ Langile asko umeak zirela.
- ☐ Lan-baldintza onak zeudela.

Gaur egun kalean musua ematea...

- ☐ gizonezkoek baino ez dute egiten.
- ☐ instituzionalizatuta eta onartuta dago.
- ☐ gaitzetsita dago.

Nolakoak ohi dira desira sexuala adierazten duten musuak?

- ☐ Hezeak eta mugarik gabeak.
- ☐ Arinak.
- ☐ Matrailean ematen direnak dira.

Bi musuak emateko ohitura ze azpitaldetan kokatu dute?

- ☐ Maitasunezko musuen azpitaldean.
- ☐ Desirazko musuen azpitaldean.
- ☐ Musu protokolarioen azpitaldean.

Mintzamena: musuak

Erantzun taldeka honako galdera hauei:

- Musu emateko ohiturarik duzu norbaitekin topo egitean? Ematekotan, zenbat? Zelakoak?
- Zer deritzozu elkarri musu bi emateko ohiturari? (zoragarri, polita, gogaikarri, astuna...)

Orain, desirazko musuak direla-eta, adostu iritzi bat zuen taldean eta gero eztabaidatu talde handian. Nahi baduzu, kontuan hartu hauek edo antzekoak:

- Bikoteak agerian aritzea musuka eta zirrika ez da onargarria.
- Puritanoek besterik ez dute gaitzesten jendea kalean musuka aritzea.
- Trenean zoaz umeekin eta aurrean bikote bat duzu etengabe elkarri musuka.
- Maitemindu zarete eta ez duzue leku egokirik bakarka egoteko.

Zuzenketa-orria

Musuak zientzialarien ustean

Ikertzaileak aspalditik saiatu izan dira azaltzen **zergatik** (zer dela-eta, Zerendako) ematen diogun musu **bata besteari** (elkarri). Erantzun nahi duten galderetako bat hau da: musu ematen ikasi egiten dugu, edo **berezkoa** (naturala) da? Izan ere, populazioaren % 90ek musu emateko ohitura duen arren, zenbait kulturatan ez dute ezpainetan ematen musu, eta beste era batera erakusten dute maitasuna eta adiskidetasuna.

Mundu osoko pertsonen hamarretik bederatzik musu emateko ohitura izateak, **ordea** (ostera, aitzitik, berriz), giza-espeziearen berezko ezaugarri edo portaera bat dela pentsarazten du, eta horixe uste dute zientzialari gehienek. Hala, eboluzioan noiz sortu ote zen **aztertu** (ikertu, arakatu) dute. Adibidez, 1960ko hamarkadan, Desmond Morris zoologo ospetsuak, primateen **portaera** (jokabidea, jokaera) aztertuta, proposatu zuen amek euren kumeei janaria emateko ohituratik datorrela musua.

Hain zuzen, txinpantze amek janaria mamurtuta ematen diete kumeei, ahotik ahora, eta, horretarako, batoren ezpainak bestearenarekin **elkartzen** (batzen, biltzen) dira. **Beharbada** (agian, apika), gerora, ezpainak elkartzea kume gosetiak lasaitzeko modu bat **bilakatu** (bihurtu) zen, eta denborarekin, maitasuna eta babesa adierazteko keinu ere bai.

Informazio-iturri

Zientzialarien esanetan, musuak informazioa trukatzeko modu **efikaza** (eraginkorra, **efizientea**) dira, eta garrantzi handia dute bikotekidea **aukeratzean** (hautatzean, hautestean). Hori izan daiteke musua eboluzioan agertzeko gakoa. Izan ere, uste baino informazio gehiago jasotzen dute pertsonak musuen bidez: usaimeneko, ukimenekoa, jarreraren gainekoa... eta horiek denak, elkarrekin, pertsona bat bestearentzat **aproposa** (egokia, aukerakoa) den ala ez erabakitzeke zantzu erabakigarriak dira.

Bi musu noiz?

Non egin zuen topo Julenek izeba Maiterekin?

☐ Taberna bateko atarian.

Nola amaitu zuen Julenek 10 biderrez musu bina eman ostean?

☐ Halako karmin-arrastoz eta post spinning-usainez.

Zer da musua?

☐ Diseinatutako ohitura bat da.

Antzinako gizakiek...

☐ maitasuna sentitzen zuten, baina ez zekiten nola adierazi.

Zer gertatu zen industria-iraultza heldu zenean?

☐ Musuak oztopo bezala ikusi zituztela.

Gaur egun kalean musua ematea...

☐ instituzionalizatuta eta onartuta dago.

Nolakoak ohi dira desira sexuala adierazten duten musuak?

☐ Hezeak eta mugarik gabeak.

Bi musuak emateko ohitura ze azpitaldetan kokatu dute?

☐ Musu protokolarioen azpitaldean.

Transkripzioa

Bi musu noiz?

JULEN TELLERIA.- Kalean nenbilela, begira, topatu nuen taberna baten atarian izeba, gure izeba Maite. Badakizue izeba Maite nor den. Ez zegoen bakarrik, ordea. Atarian halako kuadrilla batekin... Hori da! Kuadrillatxo bat juntatuta zegoen; bere spinningeko lagunekin zegoen. Kontua zer da? Ni Maiterekin hizketan geratu nintzela, eta gero, ja alde egiterako momentuan hasi nintzen Maiteri bi musu ematen. Eman nizkion bi musu, eta ja alde egin behar nuenean bere aldamenekoa ere hasi zen bi musu emateko keinua eginez. Orduan, berari eman nizkion, eta ja horrek ez zeukan bukaerarik. Egin nuen erronda osoa; 10 aldiz bina musu banatu nituen, eta erruleta hori amaitu nuen halako karmin arrastoz eta post spinning-usainez. Total! Abiatu nintzen etxera modu horretan eta zalantza horrekin, ezta? Guk bi musu zer demontregatik ematen ote ditugu?

BESTE BAT.- Edukazioz, Antton. Errespetuz. Adeitasunez. Agurtzeko.

BESTE BAT.- Ja, baina batzuetan ez dira bere tokian. Arrazoiak ematen diot.

J.T.- Ikusten? Ikusten? Ikusten? Ez dago batere argi asuntia, horregatik ikerketa bat abiatu dut, eta bueno, lehenbizi, musuaz hitz egin beharra daukagu, noski. Musua —adituen arabera betiere— diseinatutako ohitura bat da.

BESTEAK.- Eta noiz musua? Noiz eskua?

J.T.- Gauza batzuk, dakizun munduan, diseinatu egiten direla; beste batzuk, ez. Alegia, zuk hotza badaukazu eta doministiku egiten baduzu, hori ez dago diseinatuta; hori hala etorri zaizu; ez da bilera bat eginez... Eta diseinu hori 6 puntutan azalduko dizuet. Nola hasi zen dena?

Lehen, lehenengo fasea: homo antecessorrek dauzkagu hemen. Hauek —ez da hain ximplea kontua— maitasuna sentitzen zuten, eta hau zientifikoki probatuta badago, baina ez zekiten nola adierazi. Pentsa, ze inpotentzia, ezta? Hizkuntzarik ere ez zeukaten. Igual joaten ziren beste homo antecessor batengana eta esaten zioten: MU! MU! Baina ez zekiten nola kanalizatu maitasun hori guztia. Hasi ziren probak egiten. Igual makila bat hartu eta PUNBA buruan jo! Ez zuen funtzionatzen. Halako batean, istripuz, bata besteari musu txiki bat eman zion arte.

BESTE BAT.- A!, nahi gabe izan zen?

J.T.- Bai. Ba, hala atera zitzaion, eta gustatu egin zitzaion. Horregatik, ba, ikusi zuten hori zela bidea, eta bide hori jarraitu dugu.

BESTE BAT.- Lehendabizikoa zer izan zen, mingainarekin edo mingainik gabe?

J.T.- Ez, noski. Gabe! Gabe!

Bigarren fasea eta garrantzitsua! Erroma eta Grezia. Erroma eta Grezia izan ziren, ba, musuaren promotore nagusiak; katxondeo askorekin, ordea. Ziren oso musu-arinak; eta tiki-tiki, orain zurekin, orain bestearekin.

Hirugarren fasea eta hau ere hala... frogatuta dago zientifikoki VI. mendea. Antza, VI. mendea, ja, musua ofizialki ja kalean inauguratu omen zen. Pregoiariren bat-edo aterako zen kalera eta, begira, hemendik aurrera maitasuna adierazteko erabiliko duguna da musua! VI. mendean gabiltza.

Laugarren fasean industria-iraultza etortzen da, iraultza industrial, dena lanarekin lotzen da, eta garai hartan, begira, e? musua zentsuratu egiten da.

BESTE BAT.- Musurik ez!

BESTE BAT.- Ala!

J.T.- Musurik ez! Hemen egin beharra dago lana. Hemen egin beharra daukagu aurrera, eta aurrerabide horretan musua oztupo bat besterik ez da. Hori da! Horri buelta eman zitzaion bosgarren fase batean. 68. urteko maiatzean. Ez dakin zer gertatu zen...

BESTE BAT.- Ideiarik ere ez.

J.T.- Hego-haizeren batek-edo jota jendea hasi zen maite eta errebelde, pixka bat horrelako leloekin musuarena aldarrikatzen. Eta seigarren fase batean, hortik aurrera, musua berriz ere, ja, kalean onartuta eta instituzionalizatuta topatu zen. (sic). Hortik aurrera —eta orain topatuko dugu bi musuen jatorria— egin behar da hau guztia antolatu, ze klaro, musuak mila aurpegi dauzka, ezta? Antola dezagun! Eta hala antolatu da. Hau ez dut nik asmatu, protocolo.org orrialdean begiratu dut eta, antza, musuak lau azpitaldetan sailkatuta daude. Lehenak, desira sexuala adierazten dutenak; musu heze, nolabait esan, uf!, mugarik ez daukatenak; hasi eta segi, eta musu batek ekar dezala hurrena. Bigarrenak, maitasuna adierazteko musuak, mugatuagoak dira baina aldi berean, sentituagoak ere bai. Izan liteke, bai zure bikoteari (bikotekideari) emandako bat, baita zure amonari emandako bat ere. Hirugarrenak, musu protokolarioak. Eta laugarrenak, beste musuak. Apaizari eskuan ematen zaiona, lurra musukatzearen kontu hori eta abar. Bi musuena ze azpitaldetan dago?

BESTEAK.- Protokolarioa!

J.T.- Hori da! Izan ere, musu protokolarioa horixe da. Bi musu bidez egiten dena, noski; ez musu bakarrean, bi musu erabilita, norbaitekiko daukazu konfiantza eta begirunea adierazteko, baina muga horrekin.

BESTE BAT.- Baina errespetuz, bai, distantzia batekin.

J.T.- Nik izeba Maite miresten dut, baina bueno, pixka bat. Berarekin maiteminduta ere ez nago, horregatik, kalean topatuz gero, emango dizkiot berari bi musu. Izan behar dute, gainera, bi musu lehorrek, masaila masailaren kontra; hor ezpaina sartzeak-eta ez du balio. Eta argi gera dadila zein den funtzioa: bi musu, berdin, musu protokolarioa. Kalean zabiltzala konfiantzazko baten bat ikusiko bazenu eta begirune-puntu hori adierazi nahiko bazenu, eman bi musu. Bestela, inongo obligaziorik ez omen dago, eskua ematearekin nahikoa da, eta zuk erabaki dezakezu barrera non jarri. Eskua ematearekin nahikoa da. Zuk jarri mugak. Horregatik, bihar ere, kalean zirkulu hori, 10 laguneko zirkulu hori, topatzen badut izeba Maiteri emango dizkiot bi musu, eta hurrengo etortzen zaidanari, ba igual pimienta- (pipermin) esprai pixka bat botako diot begietan. “Zu ez! Zu ez zaitut miresten! Utikan!” Hori da!

BESTE BAT.- Eskerrik asko, Tonino.